

מספרות המחקר

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. א (תשנ"א), pp. 111-114

Published by: [Historical Society of Israel](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70037410>

Accessed: 04/12/2011 09:06

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

מספרות המחקר

מרדכי אלטשולר, יהודי מזרח קאווקאז, תולדות היהודים ההרריים מראשית המאה התשע-עשרה. ירושלים, מכון בן-צבי לחקר קהילות ישראל במזרח והמכון ליהדות זמננו באוניברסיטת העברית, תש"ן. 663 ע', ביבל', מפתח.

ריחוקם ובידודם של היהודים ההרריים (יהודי קאווקאז) התבטא, בין היתר, גם במיעוט המחקרים שהוקדשו לתולדותיהם. החוקרים המעטים שעסקו בכך נתקלו בקשיים מרובים, הנובעים בעיקר ממיעוט מקורות, ונאלצו להסתמך על שרידי ארכיונים פרטיים ועל תיאורי נוסעים (למשל יהודה צ'ארני). אלטשולר אסף חומר רב, גם ממקורות שלא היו ידועים בעבר, והוא מנסה למלא חסר זה. הוא מתאר את הנושא מהבטים שונים: המעמד החברתי והפוליטי, תהליכים דמוגרפיים ותפרוסת יישובית, חיי הכלכלה, המשפחה והקהילה, תרבות וחינוך, יחסים בין-עדתיים, ארץ ישראל, ציונות ועלייה. בחלקו האחרון של הספר מובאים נספחים, הדנים בין היתר בבעלות של יהודים על קרקעות, בהתכתבות גרמנית-נאצית על יהודי הקאווקאז ובתזכיר לשלטונות משנת 1960.

שולמית לסקוב (עורכת), מרשומות אחד הבייל"ויים, חיים חיסין. ירושלים, יד יצחק בן-צבי, תשנ"א. 229 ע', מפתח.

מקצת מכתביו של חיים חיסין, מראשוני הבייל"ויים ומהידועים שבהם, התפרסמו

בעברית בשנות העשרים ובתחילת שנות השלושים. חלקים של יומנו האישי שנתגלו לאחרונה, ומכתבים שכתב לחבריו, צורפו יחדיו בספר שלפנינו, והם תורמים להבנה רחבה יותר של האיש ודרכו. העורכת הקדימה מבוא על חייו של חיסין: ברוסיה, עלייתו לארץ ישראל, שובו לרוסיה, לימודי הרפואה, החזרה לארץ והפעילות בה. בנוסף לכך, שולב בספר נאומו של חיסין בחגיגת שלושים השנה לעליית הבייל"ויים, וצורף לו תיאור המטבעות העיקריים בארץ ישראל בתקופה הנדונה.

יגאל עילם, הסוכנות היהודית, שנים ראשונות 1919-1931. ירושלים, הספריה הציונית, תש"ן. 618 ע', ביבל', מפתח.

הספר מתאר את הקמתה של הסוכנות היהודית ואת פעילותה בשנותיה הראשונות, מתוך פרספקטיבה של מנהיגיה – הנהלת הסוכנות היהודית. מתוך התבוננות 'בשטף המאורעות העוברים דרך צוואר בקבוק זה' (עמ' ח), עומד המחבר על תפקודה של ההנהגה ועל מערכת יחסיה עם ההנהגה הלא-ציונית של יהדות המערב. למערכת יחסים זו נודעה חשיבות רבה הן במשא-ומתן שהביא להקמת הסוכנות (פרקים א'–י"א) והן בבחינת השותפות בין שני גופים אלה בשנים הראשונות לקיומה (פרקים י"ב–כ"ג). לדעת המחבר עמדה הנהגת הסוכנות במבחן הפנימי, מבחן השליטה והמרות, אבל בכל מה שנוגע למבחנים חיצוניים, קרי

גיוס משאבים כלכליים וקידום ענייניה של הציונות בעקבות מאורעות 1929, היא נכשלה במשימתה.

יצחק צוקרמן, שבע השנים ההן, 1939–1946. תל-אביב, הקיבוץ המאוחד ובית לוחמי הגיטאות, 1990. 604 ע', מפתח.

שנים רבות אצר יצחק צוקרמן (אנטק) בקרבו את סיפורו האישי, ורק אחרי מלחמת יום הכיפורים נענה להפצרות חבריו, והסכים לספרו אל תוך מכשיר ההקלטה. תחילת הסיפור עם פרוץ מלחמת העולם השנייה. הקורא 'צועד' יחד עם אנטק בכל אשר הלך: בנתיבי המחתרת בשטח הסובייטי, במחנה העבודה, במאבק על הארגון היהודי הלוחם, במרד בגיטו ורשה, במחתרת בוורשה ה'א' רית' ובמרד הפולני, בכינוס לונדון, בפרעות בקילץ וב'ברייחה'. דמותו הייחודית של צוקרמן ופרשת זיכרונותיו – שבכתב ושבעל-פה – מוארים בהרחבה במבוא שכתב יוסקה רבינוביץ'.

נסים קזו, היהודים בעיראק במאה העשרים. ירושלים, מכון בן-צבי לחקר קהילות ישראל במזרח והאוניברסיטה העברית, תשנ"א. 367 ע', ביבל', מפתח.

שני זרמים עיקריים עיצבו את דרכה של יהדות עיראק במאה ה' – הזרם הציוני והזרם בעל ה'אוריינטציה העיראקית'. בספר שלפנינו בא המחבר לבחון את התיאור ריה העומדת בבסיס הזרם השני, שחתר לשילוב מירבי של היהודים בעיראק. בחינה זו מתבצעת במספר מישורים: אידיאולוגיה,

השתלבות בממשל ובכלכלה, פעילות פוליטית ומפלגתית, יחס השלטונות והציבור הערבי, פאשיזם ואנטישמיות, ומערכת היחסים עם התנועה הציונית. המסקנה העולה מבחינה זו היא ש'האפשרות שהיהודים אכן ישתלבו... בטלה עם עליית קרנה של הלאומיות העיראקית והערבית-איסלאמית' (מבוא).

Mark R. Cohen and Abraham L. Udovitch (eds.), *Jews Among Arabs, Contacts and Boundaries*. New Jersey, The Darwin Press, 1989. 140 p.

יש בספר שש הרצאות שנישאו בכנס על יחסי יהודים וערבים בקהילות ישראל בצפון אפריקה ובעיראק במאות ה'ט-הכ'. הקובץ פותח במאמרו של ש' סומך, על סופרים יהודיים בספרות הערבית המודרנית; אחריו באים מאמריהם של א' קדורי, על השבר שבין מוסלמים ויהודים בעיראק; ל' ואלנסי, על חגיגות נישואין בדרום תוניסיה; ג' בהלול, על הקשר שבין המשתה המוסלמי ל'סדר' היהודי בצפון אפריקה; נ' סטילמן, על הבטים שונים בלשון הערבית-היהודית; וד' שרוטר, על המסחר כגורם מתווך ביחסי יהודים-מוסלמים בדרום מרוקו במאה ה'ט.

Sophie Dubnov-Ehrlich, *The Life and Work of S.M. Dubnov*. Indiana University Press, 1991. 285 p., bibl., index

פרשת חייו של שמעון דובנוב כפי שנצטייר בה לבתו, סופי דובנוב-ארליך, פורסמה לראשונה ברוסית בתחילת שנות החמישים

(eds.), *Sceptics, Millenarians and Jews*.
Leiden, E.J. Brill, 1990. 293 p.

אסופת מאמרים על שלבי המעבר מתקופת הרנסנס להשכלה, מנקודת המבט של ההיסטוריה האינטלקטואלית והדתית. מתוך החומר הרב שבספר נציין את מאמריהם של מ' הד, ע' פונקשטיין וא' גאביי על דקארט; את מאמרו של י' ישראל על יהודי ספרד בהולנד; א' כשר וש' בידרמן דנו בשפינוזה; ס' אקרמן כתב על כריסטיאנה, מלכת שב-דיה, והמחשבה המשיחית; א' ואן דר וואל עוסק בהנרי ג'סי; י' קפלן מתאר את הקראים בראשית המאה ה"ח באמסטרדם; ד' כץ דן במגמות רוחניות באנגליה של המאה ה"ח; וג' פופקין בוחן את התיאוריה החברתית בכתביו של סימון ניקולאס לינגואט.

Frances Malino and David Sorkin (eds.),
From East and West, Jews in a Changing Europe 1750–1870. Oxford, Basil Blackwell, 1990. 336 p. index.

קובץ מאמרים הבא לתאר את תהליכי השינוי העוברים על יהדות אירופה ממחצית המאה ה"ח ועד לשלהי המאה ה"ט, מתוך פרספקטיבה אישית. בחלק הראשון, ר' מנקיס מתאר את פרשת חייה של משפחת גראדיס בבודו; א' רודריג בוחן את דמותו של אברהם די קומנדו מאיסטנבול; מ' בארנס דן בדרייפוס בטרם 'הפרשה'. בחלק השני עוסקים פ' מולינו בזלקינד הורוויץ, ד' סורקין ביוסף וולף, וי' ברטל במרכזי אהרון גינצבורג. בחלק השלישי, המוקדש להתבוללות, דנים ס' לוינסטיין בדניאל איציג ובמשפחתו; וד' הרץ בחייה של פאני לוואלד. החלק הרביעי נפתח בדבריו של י'

ועתה היא מתפרסמת באנגלית. הספר סוקר בהרחבה את דרכו האישית, המקצועית והציבורית של דובנוב, על רקע המשברים והתהפוכות שעברו על העולם היהודי, דרך שבה צעד 'בלי לנטות ימין ושמאל', כהגדרתו שלו. במהדורה שלפנינו יש לציין את הקדמתו הנרחבת של י' פרנקל. הוא עומד, בין היתר, על ייחודו של דובנוב כ'היסטור-יון במשרה מלאה של העם היהודי'. כמו כן הובאו בספר זיכרונות אישיים מאת ר' ארליך, נכדו של דובנוב, ורשימה כרונולוגית מפורטת של קורות חייו.

Harriet P. Freidenreich, *Jewish Politics in Vienna, 1918–1938*. Indiana University Press, 1991. 272 p., bibl., index.

בספר שלפנינו באה המחברת לבחון את דרכי הפוליטיקה היהודית במאה העשרים, היכולה לשמש, לדבריה, כבואה של החוויה היהודית המודרנית. המבנה הקהילתי היהודי באוסטריה, והשיטה הפרלמנטרית בארץ זו, מאפשרים לבחון דגם של תהליכים פוליטיים פנים-יהודיים המשקפים תהליכים מקבילים בקהילות יהודיות אחרות, יותר מאשר תהליכים פוליטיים לא-יהודיים מקומיים. בפרק הראשון ניתנת סקירה כללית על היהודים והפוליטיקה בווינה, פרקים ב-ה עוסקים בזרמים הפוליטיים היהודיים השונים – ליברלים, ציונים, סוציאליסטים ואורתודוקסים, הפרק השישי מתאר את תהליכי הפילוג, והפרק האחרון עוסק בעימות עם האנטישמיות לצורותיה.

David S. Katz and Jonathan I. Israel

גובה כה רב, אמר הנרי ואן־דייק, 'אבל איני יכול לחשוב על עיר עתיקה וכה מפורסמת הניצבת כה גבוה כמו ירושלים' (מן ההקדמה). על רקע ייחוד זה, מגלה המחבר, בתשעה פרקים, פנים שונות בירושלים: פרשיות מן העבר, העיר המבורכת, היהודים, הנוצרים והמוסלמים ומקומותיהם הקדושים, עולי רגל תיירים ומיסיונרים, הבריטים בירושלים, העיר שחולקה ואוחדה שנית וסיפורים מוזרים מעיר הקודש.

כ"ץ על החת"ם סופר; א"ג מאירס מתארת את אישיותו של הרב קאלישר, וי"ס בלייק חותם בסקירה על משפחת אדלר האנגלית, האב והבן.

Abraham E. Millgram, *Jerusalem Curiosities*. Philadelphia, The Jewish Publication Society, 1990. 349 p., index.

'אלפיים וחמש מאות רגל מעל לפני הים אינם